EDIČNÍ POZNÁMKY

Třetí svazek P o d o b i z e n shrnuje »podobiznářskou« literární práci Jana Nerudy ze čtyř dalších ročníků Humoristických listů, z let 1885 až 1888. Jsou to úhrnem 202 portréty, jejichž číslování v obrazové části i v obsahu navazuje na svazek předcházející (podobizna 337 až 539).

Identifikaci těchto anonymních Nerudových příspěvků z velké části tentokrát potvrzují honorářové výkazy nakladatelství Jos. R. Vilímka, dochované v pozůstalosti Jana Nerudy v literárním archivu Knihovny Národního musea. Probíráme-li tyto doklady, máme bezpečně dáno autorství Jana Nerudy u podobizen z těchto čísel Humoristických listů:

r. 1885 (účet z 29. října 1885) — č. 1—4, 6—43; (účet z 27. dubna 1886) — č. 44—50, 52;
r. 1886 (účet z 27. dubna 1886) — č. 1—17; (účet z 29. ledna 1887) — č. 18—39, 41—49, 51, 52;
r. 1887 (účet z 29. ledna 1887) — č. 1—5; (účet z 25. dubna 1887) — č. 6—13; (účet z 29. října 1887) — č. 27—30, 32—35, 37—43; (účet z 23. ledna 1888) — č. 44—53;
r. 1888 (účet z 23. ledna 1888) — č. 1—4.

Z r. 1885 nám tedy bezpečně odpadá text k podobizně *Magdaleny Dobromily Rettigové* v č. 5 z 30. ledna a text k podobizně *Morice Angra* v č. 51 z 18. prosince; autory obou těchto textů neznáme. Z r. 1886 pak odpadá portrét *Karla ze Žerotína* v č. 40 z 1. října, napsaný zřejmě historikem, a portrét *Dra Jana rytíře Lachnita* v č. 50 z 10. prosince, jehož autorem mohl být některý Moravan, neboť zde jde o lokální věci brněnské a o osobnost, jež měla především význam regionální, politický i kulturní. Z r. 1887 můžeme podle účtů z díla Jana Nerudy vyloučit příspěvek v č. 31 (*Tomáš Seidan*), signovaný značkou Md (t. j. Medardus, pseudonym Josefa Jiřího Kolára, jak je udáno i v účtu Nerudovu), a v č. 36 (*Emilie Bártová*), práci — opět podle účtu Nerudova — Elišky Krásnohorské. Podle Nerudových účetních výkazů nemůžeme tedy stanovit autora příspěvků z č. 14—26 v ročníku 1887 a z č. 5—52 v ročníku 1888. Pročítáme-li však tyto příspěvky, nenacházíme v nich nic, co by nám zabraňovalo přiznat i tu autorství Janu Nerudovi. Jan Neruda v nich sice píše i o kněžích (*Antonín Lenz, František Kočí, Antonín Skočdopole*), ale to jsme

u něho viděli i jinde, u »podobizen«, které napsal jistě sám, že ze své galerie nevyloučil ani kněze, když nalezl v jejich charakteru rysy vlastenecké a humánní, obětavost a lidskost, nebo když byl k nim poután nějakou milou osobní vzpomínkou, třeba by s nimi byl někdy i polemisoval. A píše zde i o *Františku Ladislavu Riegrovi,* ač to byl jeho politický protivník, staročech, a třebaže měl na něho i osobní nepříjemné rozpomínky polemické z let šedesátých; Jan Neruda se tu ostatně omezil na vylíčení Riegrova zjevu a jeho skvělého působení řečnického. Víme ostatně, že stejně napsal později ještě také portrét paní Riegrové, jehož rukopis se podivnou náhodou zachoval. V č. 17 z r. 1888 dokonce nalézáme drobnou Nerudovu redakční výpomoc, neovládal-li sám pracovní obor osobnosti, kterou portretoval: tato podobizna je skoro celá vytvořena z citátu vzatého z odborného časopisu.

V rozmezí 1885—1888 zařadil však Jan Neruda do Humoristických listů i několik prací, jež se vymykají z rámce Podobizen. Jde o příspěvek *Slavnost velehradská* v č. 8 z 20. února 1885, jenž svým obsahem patří do cyklu nazvaného ve Spisech Jana Nerudy Česká společnost, a o dodatek připojený k podobizně K. Goldmarka v 28. čísle Humoristických listů z 9. července 1886, v němž se Jan Neruda přimlouvá za druhou budovu Národního divadla v místech zbořené svatováclavské trestnice a jenž tedy náleží ve Spisech do svazků Českého divadla. Pokud jde o formální stránku Nerudových podobizen, jeden »dvojportrét« — *Georga Lienbachra a Alexandra Bacha* — v č. 22 z 22. května 1885 je zveršován; protože však organicky tvoří součást Podobizen, ponecháváme jej v tomto svazku a nepřemisťujeme jej do knih Nerudových Básní.

Ilustrátorem Nerudových Podobizen z l. 1885—1888 je nadále osvědčený portretista litograf Jan Vilímek, toliko ve dvou případech ho zastoupil Karel Krejčík, karikaturista Humorů, a to tehdy, šlo-li o karikaturu: v č. 17 z 24. dubna 1885 (Basbombardon Dr Knotz) a v č. 22 z 22. května 1885 (Pan Lienbacher a pan Bach), a jednou, v čl. 51 z 16. prosince 1887, Antonín König, malíř a šachista. Karikaturu k podobizně č. 487 kreslil Fr. Kolár.

K poslednímu Nerudovu »portrétu« z r. 1887 připojil redaktor Humoristických listů a jejich nakladatel Jos. R. Vilímek svou vzpomínku k pětadvacátému výročí založení Humorů. Nepřetiskujeme ji, třebaže je v ní i zmínka o Janu Nerudovi, ale její obrazovou přílohu s Janem Nerudou ve středu reprodukujeme, protože ji lze pokládat i za součást jubilejního článku Nerudova. Stejně vynechávám i redaktorovu, t. j. Vilímkovu, poznámku pod čarou u portrétu Johany Kavalárové (str. 219), netýkající se umělkyně a mající ráz nakladatelsky reklamní.

Text tohoto svazku Podobizen byl upraven podle zásad, jimiž se

řídí Spisy Jana Nerudy. Z jednotlivostí poznamenáváme, že ponecháváme původní podobu hláskovou ve slovech a výrazech *obětmi*, *romanciéř*, *volontéř*, kolísání *na sklonku — na skloňku*, *gynaikologie — gynekologie*; upravujeme *nářadový* na *nářaďový*, ojedinělé *meteór*, *páměť*, *pětmecitma* na *meteor*, *paměť*, *pětmecítma*; zachováváme akusativní vazbu předložky *vedle* ve větě *jehož talent stavěn hned vedle proslulé vzory ruské* (str. 242; obdobná vazba je ve svazku Česká společnost II).

Upravujeme bez poznámky pravopis cizích i domácích slov tam, kde jde zřejmě o nedopatření nebo nedůslednost. Zaznamenáváme ty opravy, kde jsou změny výraznější anebo kde by mohlo jít o dvojí podobu jména (citujeme znění z Humoristických listů s odkazem na stránku našeho vydání, kde je znění opravené): Iztaciahuatlu 9; v Medzne 10; van Hontte 10; pod Rubensem 52; Soukupa 153; ve Wiesnewcsyku 157; Haisler 173; Terebeského 174; Fanfany v Benoitonu 219; Víková 267n.; Sverev 275; Boborič 286; Zikmund Zeis 287; Mareš 333.

Titul knihy Jána Hollého na str. 26 byl upraven podle L'udovíta V. Ríznera (Bibliografia písomníctva slovenského II, 1931, str. 118), citát z Vajanského básně Polárna pieseň na str. 242 byl opraven podle otisku v Nerudových Poetických besedách.

Rozpisujeme zkratky jmen v titulech jednotlivých podobizen a pod obrazovými přílohami a též zkratky ve výrazech jako *a j. díla* na *a jiná díla*. Titul *Josef Dumek* (str. 345) stanovíme sami a původní titul klademe do podtitulu. K titulu *Bílá vrána* (str. 64) přidáváme podtitul *Josef Heinrich*.

Úpravy textu provádíme na těchto stránkách:

15: v redakci *Pražského večerního listu* m. . . . *pražského »Večerního Listu«*;
38: přátel a *podporovatelů* m. . . . *pozorovatelů*;
199: časopisu *Moskevskije* vědomosti m. . . . *Moskevskija* . . .;
240: K. Schwing narodil se roku *1845* m. . . . roku *1846*;
286: Roku 880 shledal papež Jan *VIII.* m. . . . Jan *VII.*;
320: lišil se . . . od *obou* svých žebráckých rodáků m. . . . od *oboru* . . .;
321: v jejich svatém zápalu *a* zasvěcení se službě m. . . . zápalu *o* zasvěcení se . . .;
362: pro lingua *Slavonica m.* . . . *Slavica*.

Za pomoc při zpracování textu tohoto svazku děkuji Dr Františku Váhalovi z Ústavu pro český jazyk, Dr Otonu Berkopcovi z Universitní knihovny, Dr Janu Portovi a Jaroslavu Hájkovi z divadelního oddělení Národního musea a členům nerudovského kolektivu a edičního střediska v Ústavu pro českou literaturu.

Miloslav Novotný